

VERSNELLEN ZONDER DREMPELS

HOE ZORGEN WE ERVOOR DAT SCHOLEN
VAKER KIEZEN VOOR VERSNELLING

WORKSHOP
HANDREIKING VOOR DE BEGELEIDER

Deze uitgave maakt onderdeel uit van het product 'Versnellen zonder drempel'. Dit product is voortgekomen uit een door 'BCO Onderwijsadvies' en 'IJsselgroep Educatie Dienstverlening' ingediend voorstel ten behoeve van de 'Call for Proposals 2013-2014', uitgezet door School aan Zet.

© Buiten het downloaden zijn alle rechten op dit product voorbehouden aan:

School aan Zet

Postbus 556, 2501 CN Den Haag

e-mail: secretariaat@schoolaanzet.nl

Titel: Versnellen zonder drempel

Auteur(s)

BCO Onderwijsadvies Venlo, drs. J. Verlinden

IJsselgroep Educatieve Dienstverlening Zwolle

drs. B. Oostindie, drs. N. Bouwman en MSc. M. Ottink

m.m.v.

Centrum voor begaafdheidsonderzoek Nijmegen en dr. L. Hoogeveen

Coördinatie: School aan Zet

Vormgeving en fotografie: Joeri Multimedia

School aan Zet wordt uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van OCW, de PO-Raad en de VO-raad.

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	4
2. Opbouw van de workshop	6
3. Uitwerking van de programmaonderdelen	8
4. Handelingsgericht werken	15
Bijlage 1 - Werkvormen	21

Voor u ligt een handreiking voor het opzetten van een workshop voor leerkrachten, interne begeleiders maar ook ouders, die meer willen weten over 'versnellen' in de basisschool. Doel van deze workshop is belemmeringen in de vorm van vragen maar wellicht ook vooroordelen te bespreken en eventueel weg te nemen. Het gesprek en de discussie over versnellen is gebaat met kwalitatief goede informatie.

Er is een overweldigende hoeveelheid internationaal wetenschappelijke ondersteuning voor versnellen als onderwijskundige maatregel voor excellente leerlingen. Een versnelde leerling boekt betere resultaten dan zijn niet versnelde evenknie. Bij een weloverwogen besluit blijven ook de gevreesde sociaal emotionele gevolgen uit. Er zijn aanwijzingen dat versnelling voor excellente leerlingen betere resultaten oplevert dan andere maatregelen zoals indikken en verrijking. Toch zijn zowel leerkrachten als deskundigen terughoudend in het nemen van een besluit over het overslaan van een groep of het versneld aanbieden van leerstof; veel te terughoudend waarschijnlijk. De angst nu een beslissing te nemen, die de toekomst van een leerling heel negatief kan beïnvloeden is groot. Men wil zekerheid over die toekomst, er is angst voor het onbekende.

Van belang is dat scholen meer rekening houden met de onderwijsbehoefte van een substantiële groep excellente leerlingen: namelijk de behoefte aan versnelling. Er zijn aanwijzingen dat voorlichting en een goede besluitvormingsprocedure scholen hierbij helpen. Om de besluitvorming in goede banen te leiden is informatie van belang. In de verantwoording is aangegeven welke achtergrondinformatie en theoretische overwegingen een rol hebben gespeeld in de samenstelling en vormgeving van een nieuw beslissingsinstrument genaamd 'Versnellingswijzer'.

Dit instrument bouwt voort op eerder verschenen instrumenten op dit gebied:

- Iowa Acceleration Scale, 3rd Edition, Assouline (2009)
- Versnellingswenselijkheidlijst, Hoogeveen (2004)

De centrale gedachte van de versnellingswijzer is in essentie: formuleer eerst een onderwijsbehoefte en stel dan (zodanig) vast of dit verrijking dan wel versnelling betekent. Met dit instrument hopen we de drempels tot versnellen te kunnen verlagen. Het is geen test maar een hulpmiddel om interne en externe begeleiders, leerkrachten en ouders te helpen meer gefundeerd een beslissing te nemen.

Het instrument is ontwikkeld en uitgeprobeerd in samenwerking met een tiental verschillende intern begeleiders, psychologen en orthopedagogen.

In deze workshop wordt naast informatie, ook aangegeven hoe u het instrument kunt inzetten in de voorlichting over versnellen. Geregeld zullen we in deze handreiking verwijzen naar de verantwoording en het instrument zelf.

HOOFDSTUK 2

OPBOUW VAN DE WORKSHOP

De achtergrond

Het is wenselijk in een vroeg stadium een evenwichtige afweging te maken betreffende twee opties: versnelling en verrijking.

Doelstelling

Begeleiders, leraren en ouders gaan eerder en met meer vertrouwen aan versnelling denken.

- Er komt meer afstemming op de onderwijsbehoefte van excellente leerlingen.
- Er is inzicht in de werking van de versnellingswijzer.

Onderwerpen die aan bod komen

- Over welke Kinderen hebben we het?
- Wat is versnellen?
- Wat zijn de belangrijkste discussiepunten?
- De versnellingswijzer.
- Inzet van de versnellingswijzer.

Werkwijze

Deze workshop is heel geschikt om:

- Met interne en externe begeleiders een procedure over besluitvorming versnelling / verrijking vorm te geven.
- Op teamniveau de discussie over versnellen / verrijken te starten teneinde er schoolbeleid op de gaan baseren.
- Een ouderavond over versnellen / verrijken mee in te vullen.
- Individuele casussen als intervisie uit te werken.

Omvang in tijd

De ervaring leert dat er twee uren minimaal nodig zijn, om de workshop helemaal te doorlopen.

Voor de workshop benodigde materialen

- Projectiemogelijkheden als prowise, activeborden of beamer met scherm.
- Internettoegang die snel genoeg is voor video.

- Hand-out van de presentatie.
- Versnellingswijzer op papier.
- De verantwoording op papier (afhankelijk van de ingeschatte belangstelling hiervoor. Een verwijzing naar de digitale versie is ook mogelijk). Een samenvatting op basis van de tekstfragmenten die in deze workshopbeschrijving zijn gebruikt (zelf samenstellen).
- APS vooroordelenspel (hoogbegaafdheid) als u dit inzet.
- Flipover en stiften
- Schrijfpapier en pennen.
- WIFI inlogcode voor deelnemers die werken met laptop of tablet.
- URL SAZ <http://cfp.schoolaanzet.nl/> Hier staan de documenten.

Setting

Voor een actieve deelname is een opstelling van stoelen en tafels in cabaretvorm wenselijk. Om de werkvormen goed te kunnen inzetten zijn groepjes van 4 deelnemers adequaat.

Programma

1. Opening en welkom	5'
2. Kort overzicht over de doelen van deze workshop	5'
3. Brainstorm; wat weten we al over versnelling / verrijking?	15'
4. De excellente leerling en zijn onderwijsbehoeften.
Video over hoogbegaafde kinderen.	15'
5. Wat is versnellen en waarom is dit een belangrijke optie?	15'
6. Wat weerhoudt ons om te versnellen en welke basis is daarvoor
wel of niet aanwezig?	20'
7. Handelingsgericht werken met de versnellingswijzer	40'
8. Evaluatie en afsluiting.	5'

Accent in deze workshop ligt op het motiveren van de deelnemers vandaar dat accent wordt gelegd op de volgende onderwerpen en doelen in het programma. Per doel is er een gerichte interventie in het programma dat dit moet helpen realiseren: kennis, interactievorm etc. We lopen de hiermee samenhangende programma-onderdelen langs.

HOOFDSTUK 3

UITWERKING VAN DE PROGRAMMA- ONDERDELEN

Opening en welkom 5'

- Titel van de workshop 'Versnellen zonder drempels'
- Wat is de aanleiding voor deze workshop?
- De organisatoren.
- Huishoudelijke mededelingen.

Doelen van de workshop 5'

Begeleiders, leraren en ouders gaan eerder en met meer vertrouwen aan versnelling denken. Na afloop kunnen de deelnemers:

- Aangeven welke factoren een belangrijke rol spelen bij de besluitvorming over versnelling.
- De versnellingswijzer inzetten.
- Versnellen plaatsen in het kader van handelingsgericht werken.
- Hun onderwijs meer afstemmen op de onderwijsbehoefte van de excellente leerling.

Brainstorm 15'

Werkwijze

Maak een mindmap over hetgeen je al weet over versnellen.

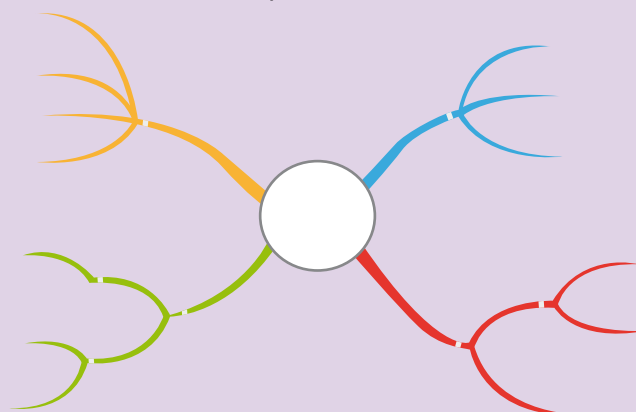
Geef ook (eventueel met een andere kleur) aan wat je graag zou willen weten.

Wissel uit met iemand aan je tafel.

Deze werkvorm kun je goed combineren met een coöperatieve werkvorm als:

- Mix tweetal gesprek
- Placemat

zie bijlage voor de werkvormen.

Subdoelen:

- Het concept versnellen van de deelnemer wordt expliciet waardoor het begrip verderop goed kan worden gedefinieerd
- Duidelijk wordt welke voor en nadelen van versnellen deelnemers ervaren en dus welke vooroordelen men heeft op dit punt.

De excellente leerling en zijn onderwijsbehoeften. 15'

(Onderstaande tekstfragmenten zijn uit de verantwoording overgenomen).

Subdoelen:

De deelnemer weet

- Dat achter hoogbegaafdheid een diversiteit van kenmerken schuil kan gaan en dat de enige overeenkomst is: cognitieve ontwikkelingsvoorsprong van 30% of meer (model Gagné);
- Dat begaafdheid sec en zeker talentontwikkeling beïnvloedbaar is via goed onderwijs, via het nemen van de juiste maatregelen waarmee de leerkracht een belangrijke verantwoordelijkheid heeft;
- Dat veel meer leerlingen dan alleen de hoogbegaafde tot excellente leerprestaties in staat zijn (top20%);
- Dat die excellente prestaties wel eens aanzienlijk groter kunnen zijn dan we geneigd zijn te denken (zie de 30% die kan versnellen);
- Dat leeftijd en IQ van de excellente leerling op zichzelf niets zeggen over diens onderwijsbehoeften en dat daarvoor preciezer naar de leerling moet worden gekeken;
- Dat de onderwijsbehoeften moeten worden bepaald door naar het profiel à la Gagné te kijken en dat dit daarom de grondslag vormt voor de versnellingswijzer;

Kenmerken en onderwijsbehoeften van excellente leerlingen:

- Verkorte instructie en instructie die gericht is op cruciale vaardigheden;
- Top down instructie;
- Grote leerstappen;
- Open opdrachten en zelfontdekkend leren;
- Opdrachten die het stimuleren van intellectuele capaciteiten impliceren zoals redeneervermogen en oordeelsvorming;
- Aandacht voor specifieke interesses;
- Leerstof aanbieden die denken bevordert; analytisch, creatief en evaluatief;
- Gerichte feedback met een focus op de taak en de inspanning;

Deze kinderen vallen soms ook op door hun flitsende en soms rare invallen zoals: 'Heeft sneeuw witje ook een REM-slaap?'

Op grond van jarenlange ervaring in de vorm van observaties, interviews en literatuuronderzoek hebben Betts & Neihart (1988; 2010) zes profielen opgesteld.

Deze profielen verschaffen informatie over gedrag, gevoelens en behoeften van verschillende typen (hoog)begaafde en getalenteerde leerlingen. Om meer grip te krijgen op hoe deze leerlingen leren, zijn de profielen behulpzaam. In de versnellingswijzer worden deze dan ook gebruikt.

Wanneer er over hoogbegaafdheid gesproken wordt, bedoelt men de 2,5% leerlingen die een IQ van 130 of hoger hebben. Wij willen ons niet alleen beperken tot deze groep, maar deze breder zien. We denken daarbij vooral aan onderpresterende leerlingen die ook baat kunnen hebben bij versnelling. Colangelo (2007), een bekend pleitbezorger van versnelling, doelt op een groep met een cognitief niveau vanaf 1 standaarddeviatie hoger dan het gemiddelde: dat wil zeggen een IQ-score van 115 of hoger: zeg maar top 16%. Onze rijksoverheid legt de lat hoger. "Het doel van het ministerie van OCW is het verbeteren van de leerprestaties van de in potentie 20% beste leerlingen" (School Aan Zet, 2012, 9).

Hoogeveen (2008) verschaft de volgende landelijke cijfers over aantallen versnelde leerlingen:

- CBS (2006): 1% van de leerlingen in de eerste klas van het voortgezet onderwijs is 11 jaar of jonger.
- Cito (2006): 4% van 144.274 onderzochte leerlingen in groep 8 heeft de basisschool versneld doorlopen.

Het onderwijsverslag 2012-2013 van de inspectie meldt dat van de 1.304.843 leerlingen einde schooljaar 2011-2012 een kleine 3% doubleerde en ruim 0,5% een leerjaar oversloeg. Gezien de getalsverhoudingen achter de percentages is aannemelijk dat het percentage versnellers dichterbij de 1% dan 4% ligt. Even aannemend dat alle versnelde leerlingen hoog- begaafd zijn zou dit betekenen dat minder dan de helft van de hoogbegaafden wordt versneld en dus slechts een fractie van al onze excellente leerlingen. Versnellen vindt het meest plaats in groep 2, 3 en 4.

Werkwijze

1. Laat om te beginnen, als introductie een video over hoogbegaafdheid zien.
 - Een wat ouder filmpje van het CBO , maar laat goed zien over welke kinderen we het hebben. <http://www.youtube.com/watch?v=Xy0VYuoIvT0>
 - Als er wat meer tijd is kan ook een gedeelte van onderstaand filmpje van Lianne Hoogeveen CBO vertoond worden. Vanaf 3.45 minuten tot 8.30 minuten gaat het over versnellen <http://www.leraar24.nl/video/198>
 - Een video met veel verhalen van hoogbegaafde kinderen uit een Leonardoklas over hoe zij het reguliere onderwijs ervaren hebben. <https://www.youtube.com/watch?v=f5NR7M69dzM>
2. Inventariseer met de deelnemers in deze workshop de kenmerken van excellente leerlingen, zoals ze die uit de video gehaald hebben.

Zet de kenmerken op een flap

3. Geef een korte inleiding met behulp van de dia's uit de powerpointpresentatie. Benadruk de bredere doelgroep van 20% excellerende leerlingen.

Wat is versnellen en waarom is dit een belangrijke optie? 15'

(Onderstaande tekstfragmenten zijn uit de verantwoording overgenomen).

Subdoelen:

De deelnemers

- Maken kennis met uiteenlopende vormen van versnellen;
- Hanteren een gemeenschappelijk begrip van versnellen;
- Weten wat versnellen volgens onderzoek oplevert in vergelijking tot andere onderwijskundige maatregelen;
- Leggen verband tussen veel voorkomende onderwijsbehoeften van excellente leerlingen en versnellen (dus als .., dan..)
- Kennen andere argumenten om versnelling als optie mee te nemen, bijvoorbeeld kosteneffectiviteit van ons onderwijs;

Versnellen is een effectieve onderwijsaanpassing en kent diverse vormen:

- Vervroegd instromen in groep 1
- Overslaan van een groep
- Doorlopen van meerdere groepen in een schooljaar
- Versnellen voor een bepaald vak.

Bij versnelling gaat het in wezen om het versneld halen van de doelen van het basisprogramma.

Ervaring leert dat versnelling vrijwel altijd met verrijking gepaard dient te gaan.

We willen toe naar een meer onderwijskundige en doelgerichte benadering. We stellen daarom de vragen: verrijking waartoe?, versnelling waartoe? Wat zijn onze doelen eigenlijk, wat willen we bereiken? Begaafde leerlingen zijn in staat binnen veel kortere tijd de gestelde doelen te halen dan de gemiddelde groepsgenoot. Dit scheidt ruimte. De vraag is nu hoe we de beschikbare en kostbare tijd optimaal benutten.

We stellen daarom de onderwijsbehoeften van de leerling centraal.

Dit betekent dat steeds de volgende vragen aan de orde zijn:

- Welk(e) doel(en) zijn van belang?
- Wat is de onderwijsbehoefte van de leerling ten aanzien van deze doelen?

De school behoort te beschikken over een reeks arrangementen. Zie versnelling niet als alternatief voor verrijking. Stel de vraag: Wanneer is de leerling meer aangewezen op aanpassing van het instructie- en leertempo en wanneer is deze aangewezen op andere leerervaringen?

Om die onderwijsbehoefte goed in kaart te kunnen brengen, achten wij het gesprek met de leerling zelf van essentieel belang.

Werkwijze

Geef een korte inleiding over versnellen met behulp van de dia's uit de powerpointpresentatie.

Wat weerhoudt ons om te versnellen en welke basis is daarvoor wel en niet aanwezig? 40'

(Onderstaande tekstfragmenten zijn uit de verantwoording overgenomen).

Subdoelen:

De deelnemers

- Krijgen een overzicht van mogelijke weerstanden tegen versnellen;
- Herkennen welke weerstanden bij henzelf een rol spelen;
- Bedenken en krijgen argumenten om die weerstanden rationeel te onderbouwen of te weerleggen;
- Trekken een eindconclusie over hun houding aangaande versnellen.

Welke vragen en mogelijk vooroordelen spelen een rol?

- *De angst nu een beslissing te nemen*, die de toekomst van een leerling heel negatief kan beïnvloeden. Men wil zekerheid over die toekomst, er is angst voor het onbekende. Dit is procentueel gezien de hoofdrede. Talloze studies laten zien dat versnelde leerlingen gelukkig en succesvol zijn (Hoogeveen, 2008). Dit blijkt onder andere uit een literatuurreview van Van Tassel Baska (1998). Zij constateerde dat na versnelling zelfvertrouwen, motivatie en leerprestaties verbeteren. Het voorkomt de ontwikkeling van mentale luiheid. Het zorgt bovendien voor eerdere afronding van de opleiding en reduceert daarmee kosten, aldus Van Tassel Baska (Hoogeveen 2008, 41).
- *Sociaal emotioneel is deze leerling niet toe aan versnelling!*
Kinderen die een cognitieve voorsprong hebben, zijn meestal sociaal emotioneel ook rijper. Zij spelen vaker met oudere kinderen en ontwikkelingsgelijken en denken soms na over kwesties die niet bij hun leeftijd passen. Er zijn ook uitzonderlingen. Daar waar er sprake is van een zware sociaal emotionele problematiek kan versnellen een averechts effect hebben. Aan de andere kant zie je ook vaak dat sociaal emotionele problematiek afneemt na versnelling. Uit een onderzoek van De Raad (2002) blijkt dat leerkrachten vaak denken dat begaafde leerlingen – al dan niet versneld – meer sociaal emotionele problemen hebben dan niet-begaafden. Het is niet de versnelling zelf maar andere factoren die eventueel van negatieve invloed zijn bij versnelling, bijvoorbeeld 'een leeromgeving die niet is aangepast aan begaafde leerlingen' (Hoogeveen 2008, 98).

- *Meer- of hoogbegaafdheid heeft geen urgentie.* Men kijkt veel meer naar die kinderen die zwak zijn en ondersteuning nodig hebben. Bovendien hebben leraren te weinig informatie over deze problematiek. Ze hebben er in hun opleiding weinig over gehoord. Het signaleren en herkennen van deze kinderen staat nog vaak op een laag pitje. Door de aandacht de laatste jaren voor opbrengst gericht werken en excellentie staat het nu ook in de opleidingsscholen op de kaart.
- *Het vooroordeel 'doe maar gewoon, waarom zou je bijzonder zijn'.* Gevolgen: een te weinig uitdagend programma, dat levert weer motivatieproblemen op. Daarop ontstaat de gedachte: 'als we het nog moeilijker maken gaat het helemaal mis'. Besluit: geen uitdagender programma. (Colangelo & Assouline (2007, 1094).
- *Men is bang dat er grote kennislacunes gaan ontstaan en dat het daardoor alsnog mis gaat.* Ook excellente leerlingen hebben ondersteuning nodig. Het onderwijs aan deze leerlingen dient erop gericht te zijn dat goed in kaart gebracht wordt waar eventuele lacunes zitten. Veeleer zijn het echter geen lacunes maar zijn het de vaak gebrekkige oplossingsstrategieën die een excellente leerling hanteert. Daar dient het onderwijs aan deze leerlingen meer op gericht te worden. Vanwege bovenstaande discussie is het belangrijk om voorkeur te geven aan vroegtijdige boven late versnelling. Hoogeveen (2008) stelde vast: Hoe jonger de versnelde leerling hoe minder onderduikend gedrag, dat wil zeggen hoe meer de leerling ook werkelijk zijn of haar capaciteiten wil laten zien. Het effect van versnelling lijkt meer positief bij vroege versnelling: er bleek een afname van risicovermijdend gedrag en een positiever zelfbeeld. Hoe eerder tegemoet werd gekomen aan de behoefte van begaafde leerlingen, hoe minder kans op negatieve gevolgen voor het zelfbeeld, is de conclusie.
- *Het is lastig in de schoolorganisatie.* Het kost meer werk en tijd en beïnvloedt een hele school. Iedere leerkracht krijgt er mee te maken. Versnelling wordt vaak pas als optie te gezien wanneer andere wegen (compacten en verrijken) niet begaanbaar blijken. Doordat handelingsgericht werken zijn intrede gedaan heeft in het onderwijs, staat differentiatie ook op de kaart. Leerkrachten kunnen met behulp van HGW makkelijker inspelen op verschillen tussen leerlingen. Onvoldoende oog hebben voor de optie versnellen betekent dat we een belangrijke groep excellente leerlingen tekort doen en dat zijn waarschijnlijk niet alleen de hoogbegaafden.

Werkwijze

Gebruik de onderstaande stellingen

1. De term instructie onafhankelijke leerlingen die binnen HGW gehanteerd wordt is misleidend!
2. We zijn uit onwetendheid te bang om een beslissing over versnelling te nemen.
3. Vaak gaat het op het gebied van de sociaal emotionele ontwikkeling bij versnellen mis.
4. Excellente leerlingen hebben vaak een gedragsprobleem en dat belemmert versnelling.

5. Leraren weten te weinig over deze problematiek en beginnen er liever niet aan.
6. Basisscholen schuiven de problematiek door naar het voortgezet onderwijs. Door te weinig aandacht voor de kwestie lopen de leerlingen daar vast.
7. Versnellen werkt niet omdat er later, door kennislacunes, problemen ontstaan.
8. We differentiëren nog te weinig in het onderwijs.
9. De excellent leerlingen redden zichzelf wel. We moeten meer aandacht hebben voor de zwakke leerlingen.
10. De aandacht voor excellente leerlingen is een hype! Een politiek speeltje!

Verdeel deze stellingen over de diverse tafelgroepen en laat de deelnemers hierover discussiëren. Gebruik hiervoor eventueel de werkvorm expertsysteem uit de bijlage. Laat de diverse groepen hierover plenair rapporteren en bespreek de conclusies. Zet de conclusies op een flap en accentueer zichtbaar de voordelen van versnellen! Verwijs voor informatie naar de verantwoording.

Een alternatief is het APS-spel 'vooroordelen hoogbegaafdheid'

<http://bit.ly/1tFRuoV> Het is niet heel specifiek op versnellen gericht maar stelt wel de belangrijkste vooroordelen goed aan de orde.

HANDELINGSGERICHT WERKEN

Handelingsgericht werken met de versnellingswijzer 20'

(Onderstaande tekstfragmenten zijn uit de verantwoording overgenomen).

Met het voorgaande is het belangrijkste werk gedaan en zal de deelnemer voldoende gemotiveerd zijn tot zelfstudie over de versnellingswijzer en zal een korte introductie volstaan. Bij het gebruiken van de versnellingswijzer is belangrijk te benadrukken dat het hier niet gaat om een test, maar om een handreiking bij het gesprek over een passend onderwijsaanbod voor een excellente leerling. Het gesprek kan worden gevoerd in een kleine groep bestaande uit bijvoorbeeld de intern begeleider, de leerkracht(en) en betrokken ouders.

Bij het samenstellen van de versnellingswijzer is de onderwijsbehoefte van de leerling centraal gesteld. Bij versnellen blijken scholen volgens Doolaard & Oudbier (2010) de volgende criteria mee te laten spelen, in volgorde van belangrijkheid:

- Goede resultaten op toetsen uit het leerlingvolgsysteem (95,2%)
- Sociale aspecten (92,2%)
- Motivatie (90,1%)
- Interesse (76,7%)
- Wens van ouders (48,1%)
- Anders (24,4%)
- Ontbreken van gedragsproblemen (22,4%)
- IQ hoger dan 130 (15,6%)

Er zijn, naast literatuur, diverse bronnen gebruikt om te bepalen welke factoren / criteria van belang zijn om een versnellingsbesluit te kunnen nemen.

- Iowa Acceleration Scale, 3rd Edition, Assouline (2009)
- Versnellingswenslijst, Hoogeveen (2004)

Het gesprek met de leerling over onderwijsbehoeften verdient speciale aandacht. Hoewel in principe alle onderwerpen van de versnellingswijzer gespreksonderwerp kunnen zijn is het doel van dit onderdeel onderwijsbehoeften vast te stellen, en wel vanuit het perspectief van de leerling zelf. Dit is wezenlijk voor een goede afstemming. Het gaat dan om de volgende vragen:

- a. Wat wil de leerling leren?
- b. Welke ondersteuning heeft hij daarbij nodig?

Alle onderdelen worden bij elkaar gebracht en samengevat in onderstaand overzicht.
De samenvatting bestaat uit drie delen:

- score-overzicht met ruimte om belemmerende en stimulerende factoren te beschrijven;
- een duiding van het profiel van de leerling;
- een deel met een eindconclusie ten aanzien van onderwijsbehoeften en specifiek die met betrekking tot versnelling en verrijking

Scoreoverzicht uit de versnellingswijzer

Kenmerken: noteer de scores op basis van het voorgaande en neem de belangrijkste belemmerende en stimulerende factoren over.

	Behoefte aan verrijking of andere opties	Behoefte aan versnelling met verrijking			Belemmerende en stimulerende factoren
		Twijfel	Sterk	Zéér sterk	
Sterkte kenmerk					
1. Aanleg en vaardigheden	1 5 10 15 19	20 25	26 33	34 39 43	
3. Werkhouding	1 3 5 7 10	11 14	15 18	19 23 25	
4. Sociale en emotionele ontwikkeling	1 2 3 4 5	6 7	8 9	10 11 12 13	
5. Fysieke ontwikkeling	1 2	3 4	5 6	7 8 9	

Deze samenvatting is overgenomen uit het instrument 'de versnellingswijzer'

Profiel: onderstreep onderstaande kenmerken en stel vast aan welk profiel (Betts en Neihart) de leerling voldoet. Ieder profiel heeft specifieke behoeften. Een duiding van het profiel van de leerling zoals dit in de versnellingswijzer staat.

<ul style="list-style-type: none"> • Aangepast/succesvol (3 vd 4) <ul style="list-style-type: none"> - Levert goede prestaties - Is perfectionistisch - Vermijdt risico - Zoekt bevestiging van leerkracht 	<ul style="list-style-type: none"> • Zelfsturend/autonoom (5 vd 7) <ul style="list-style-type: none"> - Goede sociale vaardigheden - Werkt zelfstandig - Ontwikkelt eigen doelen - Werkt zonder bevestiging - Is creatief - Komt op voor eigen opvattingen - Neemt risico 	<ul style="list-style-type: none"> • Uitdagend/creatief (4 vd 5) <ul style="list-style-type: none"> - Is creatief - Komt op voor eigen opvattingen - Is competitief - Grote stemmingswisselingen - Is eerlijk en direct 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderduikend (3 vd 4) <ul style="list-style-type: none"> - Ontkent zijn/haar begaafdheid - Vermijdt uitdaging - Zoekt sociale acceptatie - Wisselt in vriendschappen 	<ul style="list-style-type: none"> • Risicoleerling (5 vd 6) <ul style="list-style-type: none"> - Is creatief - Zoekt buitenschoolse uitdaging - Is leer zichzelf - Verstoort - Presteert gemiddeld of minder - Bekritiseert zichzelf en anderen 	<ul style="list-style-type: none"> • Dubbel bijzonder (3 vd 4) <ul style="list-style-type: none"> - Heeft kenmerken van leer-en/of gedragsproblemen - Werkt inconsistent - Presteert gemiddeld of minder - (mogelijk als gevolg van eerste) - Verstoort of reageert af
--	--	--	---	--	---

Doelformulering en eindconclusie ten aanzien van onderwijsbehoeften en specifiek die met betrekking tot versnelling en verrijking zoals dit in de versnellingswijzer staat.

Doelen:	Eindconclusie ten aanzien van de behoefte aan versnellen of verrijken.
Ondersteuningsbehoeften:	<ul style="list-style-type: none">• De leerling heeft behoefte aan versnelling met verrijking• De leerling heeft behoefte aan verrijking of andere opties• We twijfelen over de onderwijsbehoeften

Werkwijze

1. Geef een toelichting op het doel, de functie, vormgeving en het gebruik van de versnellingswijzer.

Gebruik hierbij de powerpointpresentatie.

Kern van dit onderdeel is de deelnemers te laten kennismaken met de versnellingswijzer. Elke deelnemer krijgt dan ook een exemplaar uitgereikt.

Benadruk in ieder geval het belang van het gesprek met de leerling en het karakter van het instrument. Het is een bespreekinstrument. Gebruik het stroomdiagram uit de inleiding van het instrument.

2. Loop de onderdelen na met deelnemers en accentueer de volgorde van invulling..

- Aanleg en vaardigheden
- gesprek met de leerling
- Werkhouding
- Sociale en emotionele ontwikkeling
- Fysieke ontwikkeling
- Onderwijsbehoefte
- Omgeving

3. Plaats de versnellingswijzer in de HGW context.

- Waarnemen en signaleren
- Begrijpen
- Plannen
- Realiseren

Als een versnellingsbesluit genomen wordt begint het werk pas echt. Dan moet er een aanpak geformuleerd worden voor deze leerling. Versnellen kan niet zonder verrijken. Kijk naar de doelen uit de bijlage van de verantwoording. Ook voor deze leerlingen geldt dat hun voorgang gepland moet worden. Regelmatige evaluatie is noodzakelijk om te kunnen bijsturen.

4. Casus.

Laat de deelnemers een leerling in gedachten nemen, en het instrument vanuit de kennis over deze leerling invullen. Samenwerking in tweetallen heeft de voorkeur. Zorg voor ondersteuning van de deelnemers voor het geval er vragen zijn.

Afsluiting en evaluatie 5'

Evalueer deze workshop.

Werkwijze

Gebruik als werkvorm bijvoorbeeld de binnen en buitencirkel.

Zie bijlage.

Stel als workshopleider de volgende vragen:

1. Heeft deze workshop bijgedragen aan een beter begrip over versnellen?
2. Welke succesfactoren voor versnelling kunt u nu aangeven?
3. Wat heeft u in deze workshop nog gemist?
4. Wat neemt u vooral mee uit deze workshop.
5. Welke actie zou u graag willen gaan ondernemen op basis van wat u nu weet?

Mix-Tweetal-Gesprek

De deelnemers vormen tweetallen om over een door de workshopleider gestelde vraag te discussiëren

Stappen

1. De deelnemers lopen stil door het lokaal, eventueel klinkt er op de achtergrond muziek.
2. Op teken van de workshopleider (bijv. stoppen van de muziek) vormen de deelnemers tweetallen. Dit doen ze met een andere deelnemer die het dichtste bij staat. De deelnemers geven elkaar een hand en stellen zich eventueel voor aan elkaar.
3. Deelnemers die geen partner gevonden hebben steken de hand omhoog. Eventueel kunnen deze deelnemers alsnog een tweetal vormen. Indien het getalsmatig niet uitkomt mag de deelnemer die over blijft zelf kiezen bij welk tweetal hij/zij zich aansluit.
4. De workshopleider stelt een vraag en geeft denktijd.
5. De deelnemers geven om beurten een reactie op de vraag van de workshopleider.
6. De workshopleider herhaalt de uitwisseling zo vaak als zinvol wordt geacht.

Opmerkingen.

- Het om beurten uitwisselen kan evt. aan tijd worden gekoppeld, bijv. 1 minuut per deelnemer.
- Op uitnodiging van de workshopleider kunnen enkele deelnemers naderhand in de grote groep hun antwoorden vertellen. Hierbij mogen ze natuurlijk gebruik maken van hetgeen ze tijdens de opdracht van hun collega's hebben gehoord.
- De workshopleider kan, als de deelnemers de structuur goed kennen, ook de vraag stellen voordat de leerlingen gaan rondlopen. De tijd van rondlopen kan dan als Denktijd worden gebruikt.

Placemats maken

De deelnemers brengen in hun tafelgroep de belangrijkste discussiepunten over de door de workshopleider aangegeven thematiek in kaart en benoemen een top 3.

Stappen

1. Pak een flap en verdeel die volgens het bovenstaande model in 5 stukken.
2. Denken 5 minuten (Beschrijf jouw gedeelte)
3. Delen; stel een top 3 samen 10 minuten (samen in 4 tallen)
4. Uitwisselen 10 minuten (plenair; hang de flap op)

Expertsysteem

Deze werkvorm is zeer geschikt als er veel informatie moet worden verwerkt en er een behoorlijk ingewikkelde opdracht is gegeven.

Stappen

1. Door de workshopleider wordt een centrale vraag of opdracht gesteld. De workshopleider verdeelt deze vraag of opdracht in net zo veel goede deelvragen/opdrachten als er nodig zijn voor elke groep.
2. De individuele leden van elke groep beantwoorden hun eigen deelopdracht. Zij zijn nu de expert voor dat deel van de opdracht binnen hun groep.
3. De expert presenteert nu zijn kennis aan de andere leden van de groep. Dit herhaalt zich voor de andere experts. Hierna is de hele groep expert geworden voor de gehele opdracht. De workshopleider controleert door willekeurige leden van verschillende groepen vragen te stellen.

Variatie

Een variant hierop is dat uit alle groepen de experts van dezelfde deelvraag eerst bij elkaar gaan zitten. Gezamenlijk tot een uitkomst komen en daarna weer in hun eigen groep gaan zitten waarna de uitwisseling weer op gang komt.

Binnen-Buiten Kring

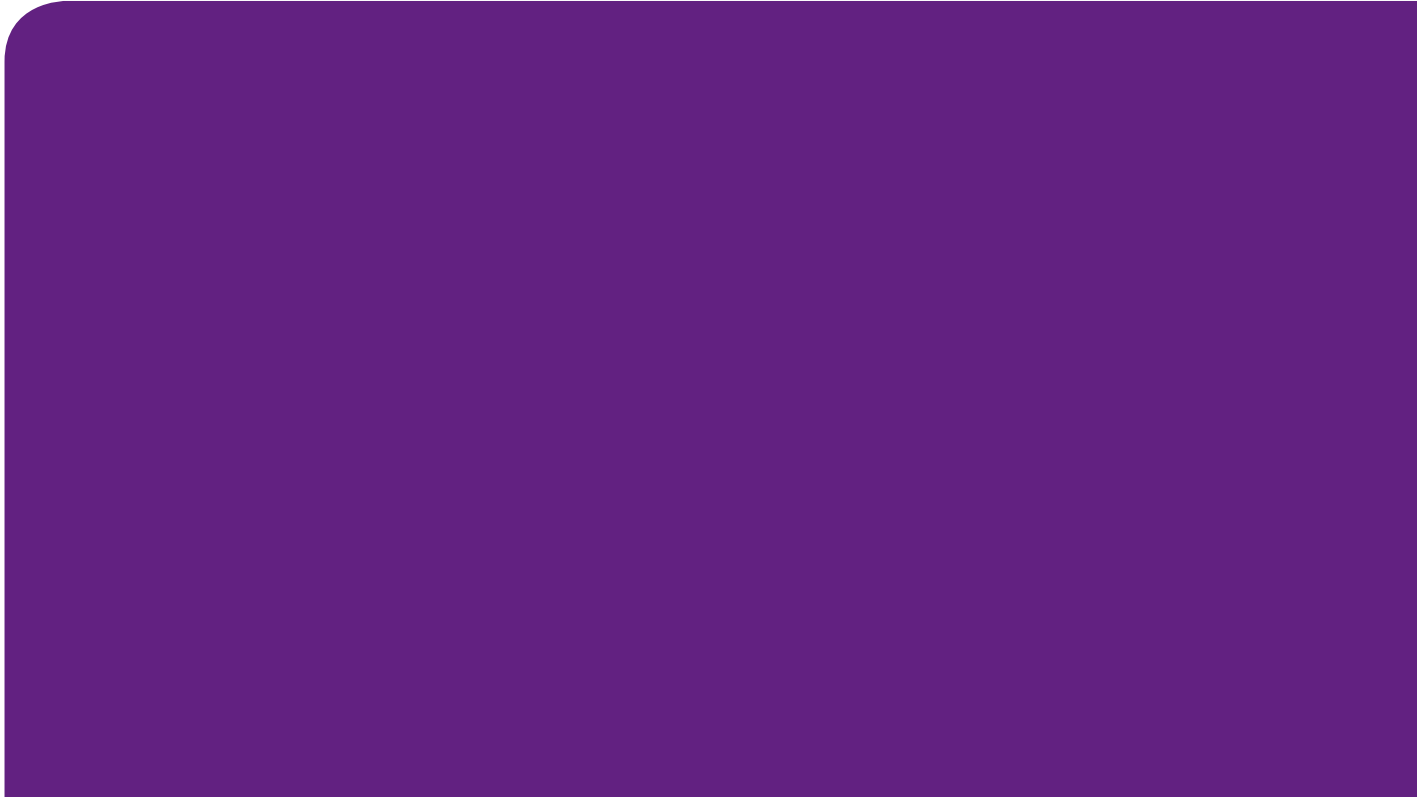
De deelnemers lopen rond in concentrische cirkels en beantwoorden vragen met wisselende partners.

Stappen

Vorbereiding: De workshopleider bereidt de vragen voor.

1. De deelnemers krijgen het nummer 1 of 2.
2. De nummers 1 gaan bij elkaar staan met de rug tegen elkaar in een grote cirkel. De nummers twee gaan daar omheen staan en vormen koppels met de nummers 1.
3. De workshopleider stelt zijn eerste vraag. De deelnemers in de binnenkring beginnen met antwoorden. De deelnemers in de buitenkring stellen een eventuele verhelderingsvraag.
4. De partners wisselen van rol: binnenkringdeelnemers luisteren nu.
5. Binnenkring of buitenkring deelnemers roteren met de klok mee naar een nieuwe partner. (De workshopleider kan aangeven hoe ver, bijvoorbeeld: "Ga drie plaatsen verder").
6. De workshopleider stelt zijn volgende vraag.
7. De workshopleider herhaalt de uitwisseling.

School aan Zet

Lange Voorhout 20 | 2514 EE Den Haag

Postbus 556 | 2501 CN Den Haag

www.schoolaanzet.nl

